

[mo.be](http://www.mo.be)

Yanis Varoufakis: 'Het was en blijft correct om de idiotie te bestrijden' - MO* Magazine

17-22 minuten

Valerij Ledenev (CC BY-SA 2.0)

In *Volwassenen onder elkaar* vertelt Varoufakis alles wat hij voor, tijdens en na zijn ministerschap beleefd heeft –voor zo ver het maatschappelijk belangrijk is. Het boek is een bloedstollende, waargebeurde thriller over hoe de macht werkelijk wordt uitgespeeld in Europa.

Weergaloos schrijft Varoufakis over wat hij persoonlijk moest

ondervinden: 'Ondanks het feit dat ik trots blijf op de rol die ik heb mogen spelen in de Griekse Lente en de periode waarin we, hoe kortstondig ook, Griekenlands onverantwoordelijke en onmenselijke schuldeisers de stuipen op het lijf wisten te jagen, zou de nederlaag een kostbare worden, en uiteraard draaiden de zwakste en meest behoeftige Grieken ervoor op.

De politieke prijs werd ondertussen betaald door progressieven wereldwijd, die de moed in de schoenen zakte toen ze Syriza zagen buigen voor het dogma tina – There Is No Alternative – met hetzelfde enthousiasme waarmee Winston Smith beseft dat hij van Grote Broer houdt. Een nederlaag is echter altijd eenvoudiger te verdragen als je hem kunt beschouwen als niet meer dan een fase in een veel grotere strijd.'

Liberaal establishment?

'Toe moeten zien hoe de Europese Unie omgaat met de crisis is een beetje alsof je naar een voorstelling van Othello kijkt – je vraagt je af hoe onze heersers toch zo de weg zijn kwijtgeraakt ... In deze titanenstrijd om de integriteit en de ziel van Europa, zullen de krachten van de rede en het humanisme zich teweer moeten stellen tegen het groeiende autoritarisme.' Die woorden sprak ik uit in 2013 in een rede getiteld *De smerige oorlog om de integriteit en de ziel van Europa*.

Iets minder dan een jaar na mijn ontslag kozen de Britten ervoor om de Europese Unie te verlaten. Vervolgens kwam Donald Trump in 2016 het Witte Huis binnengestamppt. Xenofobe eurosceptici steken overal de kop op – in Frankrijk, Duitsland, Nederland, Italië, Hongarije en Polen. De schandalige manier waarop de vluchtelingen worden behandeld die op de Griekse kusten

aankomen, past in dezelfde trend. Ondertussen begonnen commentatoren en machthebbers zich zorgen te maken over deze onverwachte uitdaging aan het liberale establishment.

Een establishment dat zo makkelijk met omgekeerde waarheden werkt om een beleid op te leggen waarvan zijn [JFK's] functionarissen zelf wisten dat het zou mislukken, kan toch moeilijk 'liberaal' worden genoemd.

Met mijn eigen intense confrontatie met dat establishment nog maar zo kortgeleden, is 'liberaal', dat immers letterlijk 'vrij' betekent, wel het laatste woord dat ik zou gebruiken om het te beschrijven. Ooit ging het liberale project nog over de bereidheid 'elke prijs te betalen, elke last te dragen, elke tegenslag te doorstaan, elke vriend te steunen en je tegen elke vijand teweer te stellen om het voortbestaan en het succes van de vrijheid met hoop en gerechtigheid te garanderen', zoals JFK het zo mooi formuleerde. Een establishment dat zo makkelijk met omgekeerde waarheden werkt om een democratisch mandaat opzij te schuiven en een beleid op te leggen waarvan zijn functionarissen zelf wisten dat het zou mislukken, kan toch moeilijk 'liberaal' worden genoemd. Stelen van de een om de ander zijn plaats te wijzen, dat is het tegenovergestelde van liberalisme. Iets anders dan liberalisme, of zelfs dan neoliberalisme, had het establishment ongemerkt ingepalmd.

Het derde Memorandum van Overeenstemming begint met de woorden: 'Griekenland heeft de steun gevraagd van haar Europese partners om te komen tot het herstel van een duurzame groei, om banen te creëren, de ongelijkheid te beperken en de risico's voor de eigen financiële stabiliteit en die van de eurozone als geheel aan te pakken. Dit Memorandum van Overeenstemming (MvO) is

opgesteld in reactie op een verzoek van de Helleense Republiek van 8 juli 2015 ...'

Het slachtoffer werd gedwongen te doen alsof het zelf om de straf had gevraagd en de schuldeisers reageerden slechts grootmoedig op dat verzoek. Precies zoals een Amerikaanse officier in de Vietnamoorlog eens beweerde dat een bepaald dorp wel moest worden vernietigd om het te redden van de Vietcong, zo werd het begrotingswaterboarden van ons land gezien als een zinnige manier om een verdoold volk weer op het juiste pad te brengen. In zekere zin onderging Griekenland als geheel dezelfde behandeling als de armen in Groot-Brittannië wanneer ze hun uitkering gaan aanvragen bij arbeidsbureaus, waar ze hun vernedering nog eens moeten 'bevestigen' door in te stemmen met kreten als: 'Mijn enige beperkingen zijn die welke ik aan mezelf opleg.'

Toen alle illusies na de financiële crisis van 2008 en de eurocrisis die erop volgde verloren gingen, verloor het diepe establishment van Europa alle zelfbeheersing. Ik heb van dichtbij iets mogen meemaken wat ik alleen kan omschrijven als een brute klassenstrijd tegen de zwakken waarin de heersende klasse op schandalige wijze werd bevoordeeld. Zo kwam ik er op een bepaald moment achter dat sommige werknemers op mijn ministerie, en dan in het bijzonder de voorzitter, de ceo en de leden van de raad van bestuur van het Helleens Financieel Stabiliteitsfonds (hfsf) naar mijn maatstaven schandalig hoge salarissen ontvingen.

Om geld te besparen, maar ook vanuit een rechtvaardigheidsgevoel, gebruikte ik de wettelijke bevoegdheden van mijn ambt om voor deze posten een salarisreductie van 40% aan te kondigen, ongeveer hetzelfde percentage waarmee de lonen

in Griekenland waren beperkt sinds het begin van de crisis in 2010.

De ceo, die 180.000 euro ontving in een land waar zelfs een rechter van het hooggerechtshof niet meer dan 60.000 euro verdient en de premier 105.000 euro, kreeg nu 129.000 euro – nog altijd een flinke som in een land als Griekenland dat door een crisis was getroffen. En kon ik op de enthousiaste bijval rekenen van onze schuldeisers die toch gewoonlijk nogal graag zagen dat we minder uitgaven aan lonen en pensioenen? Nee, dat kon ik niet. In plaats daarvan schreef Thomas Wieser me herhaaldelijk uit naam van de trojka om te eisen dat ik die beslissing zou herzien.

Waarom? Omdat deze salarissen werden betaald aan functionarissen die de trojka als hun eigen mensen beschouwde. Nadat ik het ministerie had verlaten, werden die salarissen in sommige gevallen met maar liefst 71% verhoogd en de ceo krijgt nu 220.000 euro.

{ Het establishment drukte botweg een beleid door dat zelfs Ronald Reagan en Margaret Thatcher te ver zou zijn gegaan.

Dit gebeurt er wanneer mensen met een ongewettigde macht hun legitimiteit en hun zelfvertrouwen verliezen: dan komt hun kwade kant naar boven. Omdat het er niet langer in geïnteresseerd was om een intellectuele of ideologische discussie te winnen, greep het establishment nu naar karaktermoord en strafmaatregelen waarvan ze heel goed wisten dat die tot armoede en een beperking van de vrijheid zouden leiden. Het drukte botweg een beleid door dat zelfs Ronald Reagan en Margaret Thatcher te ver zou zijn gegaan. En toen het eenmaal de opstand zelf had onderdrukt, legde het haast magische formules op aan de overwonnenen, zoals het MvO. Daarnaast begon het alle mogelijkheden voor debat en kritisch onderzoek af te sluiten. Het werd kortom een uiterst

onverdraagzaam establishment.

Tijdens mijn gesprekken met de schuldeisers heb ik hen regelmatig gewaarschuwd dat het niet in hun belang zou zijn om ons te verdrukken. Als ons democratische, Europegezinde, progressieve initiatief de kop zou worden ingedrukt, zou de steeds ernstiger wordende crisis leiden tot een xenofobe, onverdraagzame, anti-Europese en nationalistische internationale. Dat is dan ook precies wat er gebeurde nadat men de Griekse Lente de kop had ingedrukt. Hoe reageerde het zogenaamd liberale establishment op de nationalistische, hatelijke reactie die zijn duistere en gevaarlijke onverdraagzaamheid teweegbracht? Als een vadermoordenaar die zijn rechters om consideratie vraagt omdat hij nu immers wees is.

Een onaangenaam gelijk

Vóór de crisis, toen ik als academicus obscure wetenschappelijke artikelen schreef en daar heel gelukkig mee was, deed ik mijn best om twee typen mensen te mijden: volgelingen en vijanden. Nu ik een tijd in de regering had gezeten, had ik er van die twee typen ineens ruim voldoende, maar juist weer te weinig mensen die bereid waren om eerst eens kritisch naar me te luisteren alvorens ze het met me eens waren of zich tegen me keerden. Dat betreur ik. Wat ik echter niet betreur is mijn beslissing om deel te nemen aan een regering om iets te ondernemen tegen een dwaasheid zo groot dat ze een heel continent in haar greep had. Maar, zoals een Amerikaanse journalist me eens vroeg: 'Is het dan niet dwaas om je baan op te geven om de idiotie te bestrijden?' 'Niet als je niks om die baan geeft, behalve als een middel om de idiotie te bestrijden', was mijn antwoord.

┌ Mijn belangrijkste uitgangspunt als minister van Financiën van een

failliet land was altijd dat ik niet het recht had om risico's te nemen met de toekomst van mijn land.

Beschuldigingen als 'Je hebt hoog spel gespeeld met je land en verloren' slaan nergens op. Mijn belangrijkste uitgangspunt als minister van Financiën van een failliet land was altijd dat ik niet het recht had om risico's te nemen met de toekomst van mijn land. Dat heb ik dan ook niet gedaan. Het is geen onverantwoord risico om voor de optimale onderhandelingspositie te kiezen, los van hoe je tegenstander zal gaan reageren.

Mijn verzet tegen een derde bail-out was de juiste keuze, ongeacht of de schuldeisers nu hadden gekozen voor een draaglijke reeks beleidsmaatregelen of om ons uit de eurozone te zetten. Terwijl we natuurlijk een sterke voorkeur hadden voor het eerste, was het laatste nog altijd te verkiezen boven een capitulatie. Dat men mij veroordeelt omdat ik me te lang verzet zou hebben tegen de schuldeisers, snijdt al evenmin hout, gezien het feit dat Wolfgang Schäuble immers toegaf dat hij ook geweigerd zou hebben de derde bail-outovereenkomst te ondertekenen als hij zich in mijn positie had bevonden.

Op een avond in maart 2016 bracht ik in de Ecuadoraanse ambassade in Londen enkele uren door met Julian Assange en luisterden we naar een opname van een telefoongesprek tussen Poul Thomsen van het IMF en het hoofd van zijn Griekse missie. Met een grimmig genoegen hoorde ik hoe Poul alles bevestigde wat ik had gezegd over de onhoudbaarheid van de derde bail-outovereenkomst.

Daarnaast moest ik aanhoren hoe hij tamelijk beslist volhield dat de juiste begrotingsdoelstellingen precies die waren die ik had

voorgesteld – en die hij, interessant genoeg, in de Eurogroep verwierp. Gelijk krijgen nadat je bent verslagen betekent misschien weinig, maar het wapende me wel voor de heksenjacht die nog volgde. Die had tot doel om iedereen af te schermen die ons plan halverwege had losgelaten en het onverdraagzame establishment absolutie te verlenen voor het feit dat het ons überhaupt een dergelijk plan had opgedrongen.

Geen land is een eiland

Geen mens is een eiland, in zichzelf besloten; elk mens is een stukje continent, deel van het vasteland. Als een kluit aarde wegspoelt in zee, krimpt Europa ... (John Donne, Devotions upon Emergent Occasions, 'Meditation xvii')

In de zomer van 2015, toen ons volk verslagen was maar niet gebroken, werd er van verschillende kanten op aangedrongen dat ik een nieuwe politieke partij zou starten om de Griekse Lente in leven te houden. Dat idee wist me op dat moment niet te inspireren. En toen, op een dag in augustus, woonden Danae en ik een politieke bijeenkomst bij op het Franse platteland. Ik zou bij die gelegenheid spreken. Tot mijn grote verrassing had zich een flinke menigte verzameld. Ik vermoedde dat ze daar niet zozeer waren om zich solidair te betonen met mij of met mijn verslagen vaderland, maar om een andere reden, en om erachter te komen of dat zo was, zei ik dat hardop.

Griekenland is het strijdtoneel waarop een oorlog tegen de Europese democratie, tegen de Franse democratie, wordt uitgeprobeerd.

Ik ben hier omdat de Atheense Lente de kop werd ingedrukt,

precies zoals de Praagse Lente eerder. Maar ik ben hier niet om steun te vragen voor de onderdrukte Griekse democratie. Vandaag ben ik hier om namens de Grieken steun te verlenen en onze solidariteit te betonen aan de Franse democratie. Want die staat op het spel. De Franse democratie. De Spaanse democratie. De Britse democratie. De Italiaanse democratie. De democratie in heel Europa.

Griekenland was, en is tot op de dag van vandaag helaas nog steeds, het laboratorium waarin de verwoestende kracht van de verlengen-en-doen-alsof leningen en het zelfvernietigende bezuinigingsbeleid worden uitgeprobeerd. Griekenland is het strijdtoneel waarop een oorlog tegen de Europese democratie, tegen de Franse democratie, wordt uitgeprobeerd. Griekenland was nooit werkelijk waar het de trojka en hun knechtjes om begonnen was. U bent altijd het uiteindelijke doelwit geweest. En daarom sta ik hier. Ik sta hier om wat ons is overkomen en wat u nu langzaam ook begint te overkomen.

Afgaand op de daverende instemming die nu klonk, had ik blijkbaar een open zenuw geraakt. Zij waren bijeengekomen omdat ze aanvoelden dat wat Griekenland was aangedaan, hun nu ook wachtte. Ze waren zich er volledig van bewust dat Wolfgang Schäuble de trojka naar Parijs wilde sturen. Daar op dat veld in Frankrijk zag ik ineens wat er moest gebeuren. Vergelijkbare ervaringen tijdens bijeenkomsten in Duitse zalen sterkten me in die overtuiging: dat we zij-aan-zij moesten gaan staan, ongeacht onze nationaliteit en of we uit een land van schuldenaars of schuldeisers kwamen.

De enige praktische manier waarop we ons konden verzetten tegen zowel het diepe establishment als de nationalistische internationale

die het had veroorzaakt, was door een pan-Europese, democratische en humanistische beweging te vormen die hoopte te bereiken waar de generatie van 1929 niet in was geslaagd: elkaar aanspreken over de grenzen en de politieke scheidslijnen heen, om te voorkomen dat we op dezelfde manier zouden afglijden naar een post mortem als in de jaren dertig.

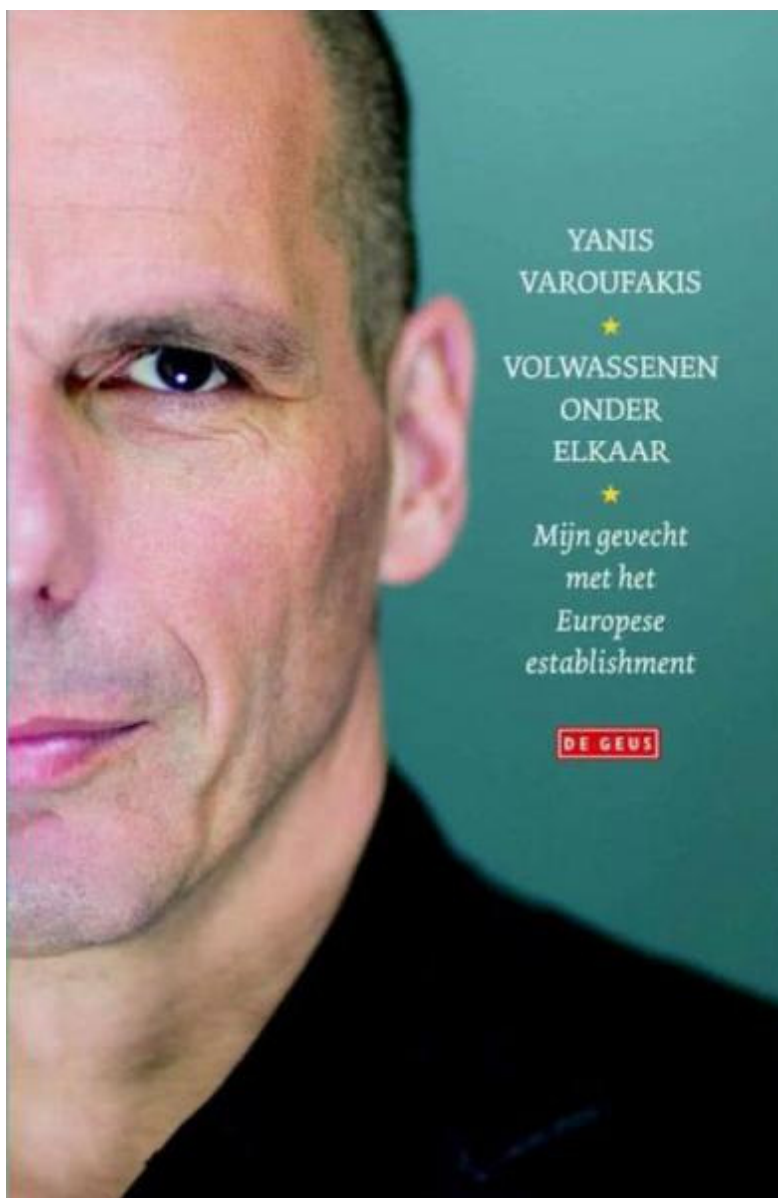
Een paar maanden later, op 9 februari 2016, werd die beweging geboren. We kozen het beroemde Berlijnse theater Volksbühne om diem25, de beweging voor democratie in Europa, te starten. Terwijl het me aan de energie had ontbroken om een nieuwe partij te starten in Griekenland, voelde ik nu nieuwe inspiratie als gevolg van het verlangen dat blijkbaar in heel Europa heerste naar de geest van de Griekse Lente. Ooit, en hopelijk snel, zal die uitgeweken geest sterk genoeg zijn om naar huis terug te keren en ons uitzonderlijk dappere en deugdzame volk weer aan te steken. En wanneer die dag dan eindelijk is gekomen, kunnen de Grieken de rest van Europa aanspreken met een verwijzing naar de dichter George Seferis: 'Wij die niets hadden, leerden jullie kalm te blijven.'

Net als één land op zich nooit het klimaatprobleem zal kunnen oplossen, kan de opgave waarvoor wij staan ook nooit door één land worden aangepakt.

Gedurende de winter en het voorjaar van 2016 verbaasde ik veel van mijn vrienden in het VK met mijn campagne tegen een Brexit. 'Hoe kun je ons nu vertellen dat we in de EU moeten blijven nadat ze Griekenland zo hebben behandeld?' klonk dan hun protest. 'Wij willen ons land terug!' was hun volstrekt terechte eis. 'Wij ook', antwoordde ik dan. Maar om onze landen terug te krijgen, legde ik vervolgens uit, zullen we eerst het gedeelde fatsoen en het gezonde verstand moeten herstellen in heel Europa. Net als één

land op zich nooit het klimaatprobleem zal kunnen oplossen, kan de opgave waarvoor wij staan ook nooit door één land worden aangepakt.

‘Zouden de zwaksten in Groot-Brittannië minder te lijden hebben na een Brexit?’ vroeg ik vervolgens. ‘Zouden de zwaksten in Europa er beter van worden?’ Of zouden gesloten grenzen en het uiteenvallen van Europa ten gunste komen van het diepe establishment en de politieke monstrositeiten die het in zijn falen tot stand heeft gebracht?

Sommigen lieten zich overtuigen, anderen bleven sceptisch. Het

idee van Europa is zo ernstig beschadigd geraakt, en wel voornamelijk door de gebeurtenissen van 2015, dat ook de goede mensen zich er nu van beginnen af te keren. Zelfs sommige mensen die nog wel enige sympathie koesteren voor het pan-europeanisme van DIEM25, doen het af als een utopie. Staat u mij echter toe, beste lezer, om tot slot mijn vaste overtuiging met u te delen: onze beweging mag dan utopistisch zijn, maar ons beleid van constructieve ongehoorzaamheid binnen de EU, dat we tegelijk in en tegen dit onvrije en antidemocratische Europa zijn, is het enige praktische alternatief voor de dystopie die zich ontvouwt terwijl Europa uiteenvalt. Dat was destijds mijn positie als Grieks minister van Financiën, en zo denk ik er nog steeds over.

Ik zou me natuurlijk kunnen vergissen. Maar dan nog denk ik dat het een nastrevenswaardig doel is. Het gevaar is niet dat we te hoog mikken en vervolgens missen, het werkelijke gevaar is dat we de ogen te strak op de grond gericht houden en daar uiteindelijk ook languit gestrekt op zullen eindigen. Slechts enkele minuten na de formele stichting van diem25 in Berlijn, en nog helemaal vol adrenaline en hoop, liep ik samen met mijn collega's een oudere Duitse activist tegen het lijf die niet echt onder de indruk leek te zijn. 'Deze beweging is gedoemd ten onder te gaan', zei hij op sombere toon.

'Wat doe je hier dan in vredesnaam?' vroeg een enigszins geërgerde collega hem.

'Ik wil in de buurt zijn van de mensen die straks de stukken bijeen moeten rapen wanneer de hele boel in elkaar is gezakt', antwoordde hij.

Dat lijkt me voldoende reden om dat kleine vlammetje dat het

Griekse volk in de lente van 2015 ontstak, voor heel Europa brandend te houden.

Volwassenen onder elkaar. Mijn gevecht met het Europese establishment door Yanis Varoufakis wordt uitgegeven door De Geus. 640 blzn. ISBN 978 90 445 3918 9